Nr 127.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1935.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen;
2) lag om tillägg till 55 § checklagen; samt
3) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 72 § växellagen.

Härigenom förordnas, att 72 § växellagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Inträffar växels — — — å söckendag.
Skall åtgärd — — — helgdagar medräknas.
Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare påskafton, midsommarafton och julafton.
Vid beräkning — — — ej medräknad.
Uppskovsdagar äge — — — ej rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

Förslag
till
Lag
om tillägg till 55 § checklagen.

Härigenom förordnas, att till 55 § checklagen skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare påskafton, midsommarafton och julafton.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

Förslag
till
Lag
angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid skall erhålla följande ändrade lydelse:

Infaller tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, å söndag eller annan allmän helgdag eller å påskafton, midsommarafton eller julafton, må åtgärden företagas å nästa söckendag; dock att vad sålunda stadgats ej skall gälla, där åtgärden skall företagas senast å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag och denna infaller å någon av ovan sist angivna tre dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för social-, finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, riksdagens skrivelse den 7 april 1934, nr 134, angående *vissa åtgärder för införande av »bankfridagar»*.

Föredraganden anför:

»I en motion till 1934 års riksdag (II: 298) hemställdes om utredning angående införande i Sverige av motsvarighet till 'bank holidays' i England och 'Bankfeiertage' i Tyskland. Med anledning därav anhöll riksdagen på hemställan av andra lagutskottet (utlåt. nr 16) i den nu anmälda riksdagsskrivelsen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande lämpligheten av en sådan ändring i gällande lagstiftning rörande bestämd tid för utförande av vissa rättshandlingar inom affärslivet, att hinder ej mötte att hålla bankerna stängda påskafton, midsommarafton och julafton, då dessa dagar infölle å söckendag, samt möjligen ytterligare någon helgfri dag i anslutning till söndag under den senare hälften av året, ävensom för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kunde föranleda.

Det nuvarande antalet helgdagar i vårt land är bestämt genom förordningen den 4 november 1772. Av helgdagarna infalla vissa alltid å söndag, medan andra ej med nödvändighet eller aldrig infalla å söndag. Till den senare gruppen höra nyårsdagen, trettondagen, Marie bebådelsedag, långfredagen, annandag påsk, Kristi himmelsfärdsdag, annandag pingst, midsommardagen, juldagen och annandag jul. Vid flera tillfällen har väckts fråga om ändring i helgdagarnas antal eller om införande av arbetsfria söckendagar.

Vid 1915 års riksdag hemställdes i en motion (II: 125), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående införande i vårt land av bestämmelser om helgdagar utan kyrklig karaktär i syfte att bereda särskilt den å kontor samt i handelsbutiker och fabriker sysselsatta delen av befolkningen tillfälle till vila och rekreation under den ljusa och varma årstiden. — Lagutskottet (utlåt. nr 24) gav sin anslutning till mo-

tionens syfte och erinrade i detta sammanhang, att alltjämt endast ett jämförelsevis ringa fåtal personer åtnjöte förmånen av semesterledighet. Därest med hänsyn till vissa betänkligheter av national- och privatekonomisk natur en ökning av de arbetsfria dagarnas antal icke läte sig genomföras, syntes det utskottet böra tagas under övervägande huruvida icke nämnda syfte kunde nås genom att samtidigt med införandet av arbetsfria vardagar, förlagda till sommaren, avlysa ett par av de kyrkliga helgdagar som infölle under en i rekreationshänseende mindre lämplig årstid. — På förslag av utskottet beslöt riksdagen härefter avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 125) i huvudsaklig överensstämmelse med den i motionen gjorda hemställan.

År 1924 yrkades i en inom riksdagen väckt motion (I: 20), att riksdagen ville uttala sig för allhelgonadagens upptagande såsom kyrklig eller borgerlig helgdag samt hos Kungl. Maj:t anhålla om därför erforderliga åtgärder. Efter hemställan av första lagutskottet (utlåt. nr 11), som bland annat hänvisade till 1915 års riksdagsskrivelse, blev motionen avslagen av kamrarna. — I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 april 1926 hemställde sedermera generalpoststyrelsen, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att den 1 maj, då denna dag infölle å söckendag, måtte göras till en arbetsfri dag utan kyrklig karaktär. Socialstyrelsen, järnvägsstyrelsen, landsorganisationen och svenska bankmannaföreningen tillstyrkte efter remiss förslaget, vilket däremot avstyrktes av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, svenska arbetsgivareföreningen, svenska lantarbetsgivarnes centralförbund och Sveriges allmänna lantbrukssällskap. Telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen, vilka jämväl avgåvo yttranden i ärendet, togo icke bestämd ställning till förslaget.

Genom lag den 12 juni 1931 (nr 288) infördes i 5 § lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd en bestämmelse av innehåll, att åt arbetare som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid bör, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under minst fyra söckendagar, vilken ledighet i regel bör vara sammanhängande och förlagd i omedelbar anslutning till söneller helgdag. I den proposition (nr 40) till 1931 års riksdag, som låg till grund för denna lagändring, framhöll föredragande departementschefen, att genom den föreslagna bestämmelsen om arbetarsemester det syftemål som legat till grund för 1915 års riksdagsskrivelse syntes vara i väsentlig mån tillgodosett, varför han ej ansett vidare åtgärd böra vidtagas i anledning av skrivelsen.

Över den förut omförmälda 1934 års riksdagsmotion inhämtades yttranden av vissa organisationer. Därvid upplyste *svenska bankföreningen*, att de svenska bankerna i syfte att bereda personalen ledighet plägade hålla sina kontor stängda å dels påskafton, utom då denna infölle vid kvartalsskifte med därav följande ökat arbete för allmänhetens betjänande, dels ock en söckendag i anslutning till midsommarhelgen, dock att, med hänsyn till föreskrifterna om påföljd av underlåtenhet att i rätt tid vidtaga vissa åtgärder enligt växel- och checklagarna, varje bank måste å nämnda fridagar hålla en ex-

pedition på platsen öppen under någon timme. Föreningen ville betona, att den i motionen väckta frågan hade avsevärt större räckvidd än som av det dittills sagda framginge, och erinrade att de engelska 'bank holidays' ingalunda vore endast växelrättsliga uppskovsdagar utan i själva verket ett slags legaliserade fridagar för stora delar av det engelska folket, vilka i alla andra avseenden än det religiösa syntes vara likställda med helgdagar. Slutligen framhölls, att bankerna vore tjänare åt affärslivet och allmänheten, som av dem förväntade att de icke uraktläte att tillhandagå med sin förmedlande verksamhet, då arbetet å övriga områden fortginge. — *Svenska bankmannaföreningen* erinrade, att införandet av ett antal extra ledighetsdagar utöver de i kalendern upptagna helgdagarna länge varit ett allmänt omfattat önskemål, vilket delvis också tillgodosetts genom att vissa helgfria dagar, exempelvis påsk- och midsommaraftnarna samt sådana dagar som infallit mellan två helgdagar, genom enskilt initiativ gjorts arbetsfria. Föreningen förmenade, att dessa dagar säkerligen skolat mera allmänt accepteras såsom arbetsfria såväl inom näringslivet som av offentliga institutioner, därest icke bestämmelser rörande olika slag av förrättningar omöjliggjort en sådan utsträckning av ledigheten. Den av bankerna anlitade utvägen att vid berörda tillfällen hålla öppet en timme, och då endast för växelinlösen och dylikt, syntes föreningen otillfredsställande för både bankerna och deras kundkrets, för de förra enär de måste hålla personal tillgänglig endast för nämnda uppgift, för kundkretsen därför att den tvingades besöka banklokalerna å tider då annat ärende icke samtidigt kunde uträttas i banken eller på orten. Under framhållande att försäkringsföretag hölles stängda å dagar varom nu vore fråga förordade föreningen, att dessa dagar i lag fastställdes såsom helgdagar, varav automatiskt skulle följa att växelinlösen och andra ekonomiska handlingar, vilka enligt lag måste ske en sådan dag, kunde med samma verkan utföras å närmast följande söckendag. En lagstiftning på området skulle sålunda möjliggöra ett utvidgande av redan utbildad praxis till andra delar av näringslivet, där den kunde innebära en fördel för såväl arbetstagare som arbetsgivare, samtidigt som den skulle göra de nu existerande bankfridagarna mera effektiva för de institutioner som redan helt eller delvis genomfört sådan ledighet. Det syntes föreningen vara ett rimligt önskemål, att ett antal extra helgdagar gjordes obligatoriska och förlades på helgfria eller eljest särskilt lämpliga tider av året, i vilket hänsende man förslagsvis kunde tänka sig den 1 maj, första helgfria måndagen efter den 15 juli, andra måndagen i oktober, påskafton och midsommarafton. — *Sveriges köpmannaförbund* tillstyrkte motionen under förutsättning att en kommande utredning toge hänsyn till nödvändigheten av att införa särskilda bestämmelser rörande detaljhandelns ordnande under bankfridagarna.

Andra lagutskottet erinrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande om de såväl under frågans behandling i riksdagen som tidigare framförda önskemålen att genom införande av ett antal helt eller delvis arbetsfria dagar bereda vårt lands arbetande befolkning ökad möjlighet till vila och rekreation. Utskottet, som ansåg detta syfte i och för sig behjärtansvärt, fann följande dagar därvid böra i första hand komma i fråga, nämligen påskafton, som

infölle mellan två helgdagar, samt midsommarafton och julafton, möjligen därutöver någon dag i anslutning till söndag under den senare hälften av året, då antalet helgdagar vore väsentligt mindre än under årets tidigare skede. Med anledning av vissa i yttrandena över 1915 års riksdagsskrivelse gjorda uttalanden, att lagstiftning i förevarande ämne ej borde föregå sedvänjan utan att sedvänjan borde gå först och lagstiftningen i mån av behov följa reglerande efter, hänvisade utskottet till att ett flertal grupper av anställda numera efter överenskommelse mellan företagare i samma bransch eller i annan ordning beretts ledighet helt eller delvis å vissa söckendagar i anslutning till helgdagar, såsom å påsk- och midsommaraftnarna. Utskottet förklarade sig finna anledning till förmodan, att strävandena att bereda allt bredare lager av vårt folk utsträckt ledighet vid helger skulle fortsätta och på den privata överenskommelsens väg förverkligas i allt större utsträckning. Under framhållande att denna utveckling emellertid i viss mån försvårades av särskilda stadganden i svensk lagstiftning angående bestämd tid för företagande av rättshandlingar inom affärslivet yttrade utskottet slutligen, att möjligheten att bereda anställda den ledighet som i och för sig kunde anses önskvärd i ej oväsentlig mån skulle ökas, därest nämnda hinder i lagstiftningen undanröjdes.

Med föranledande av riksdagens skrivelse har inom justitiedepartementet utarbetats en promemoria, jämte utkast till bestämmelser i ämnet. Enligt dessa skulle *dels* i 72 § växellagen och 55 § checklagen införas stadganden att påskafton, midsommarafton, andra lördagen i november och julafton vore likställda med allmän helgdag enligt sagda lagar, *dels och* 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid sålunda ändras, att vad där funnes stadgat om fatalietids infallande å söndag eller annan allmän helgdag komme att avse jämväl nyssnämnda fyra dagar.

I promemorian anmärktes bland annat, att de svenska växel- och checklagarna — liksom motsvarande danska, norska och finska författningar — tillkommit efter internationellt samarbete, vilket resulterat i ett flertal den 7 juni 1930 och den 19 mars 1931 dagtecknade konventioner. Enligt bilaga II till konventionen om gemensam växellag art. 18 äger envar av de fördragsslutande staterna föreskriva, att i fråga om växels uppvisande till godkännande eller betalning och andra åtgärder med avseende å växel vissa söckendagar skola likställas med helgdagar, och i bilaga II till konventionen om gemensam checklag art. 27 har motsvarande befogenhet tillförsäkrats i fråga om checks uppvisande till betalning och andra åtgärder med avseende å check.

Över promemorian och lagutkasten ha efter remiss utlåtanden avgivits av fullmäktige i riksbanken, svenska bankföreningen, svenska bankmannaföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, handelskamrarna i riket, kommerskollegium, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser samt hovrätterna.

Beträffande *förslagets huvudgrunder* ha delade meningar gjort sig gällande. Tanken att genom en lagstiftning efter nyss angivna linjer bereda möjlighet

till införande av vissa arbetsfria dagar har dock vunnit anslutning i flertalet utlåtanden.

Fullmäktige i riksbanken ha sålunda ej funnit anledning till erinran mot de remitterade lagutkasten, och jämväl *svenska bankföreningen* samt *svenska bankmannaföreningen* ha lämnat dessa utan principiella anmärkningar. Bankföreningen har givit uttryck åt den uppfattningen, att det icke borde möta någon större svårighet att göra vissa av de föreslagna dagarna, vilka redan i stor utsträckning vore fridagar, till civila helgdagar i egentlig mening. I detta sammanhang har föreningen emellertid betonat angelägenheten av att ej genom en lagstiftning av förevarande art skapa sådan möjlighet beträffande viss dag, utan att dessförinnan skaffats nöjaktig säkerhet för att denna möjlighet också komme att användas av näringslivet. För bankerna skulle en dylik sitt syfte icke motsvarande lagstiftning medföra särskilda olägenheter, i det att å ena sidan bankerna borde anses skyldiga att tillhandagå med sina tjänster å varje dag som för näringslivet i övrigt vore arbetsdag, medan det å andra sidan vore förklarligt om, sedan en viss dag genom lagstiftning förklarats vara bankfridag, bankpersonalen komme att göra anspråk på att få använda den såsom sådan. — Bankmannaföreningen har uttalat sin tillfredsställelse med det framlagda förslaget i huvudsak och, på en detalj när, tillstyrkt bifall till detsamma.

Sveriges industriförbund åter har motsatt sig vidare åtgärder i förslagets syfte utan samtidig minskning av antalet helgdagar. Förbundet har särskilt understrukit att med införandet av arbetarsemester skälen för ett utökande av antalet arbetsfria dagar väsentligt försvagats och att det alltså numera förelåge ännu större anledning än förut att inskränka de påkallade förändringarna till en omflyttning av helgdagarna, vilka i flera fall genom sin olämpliga placering verkade hindrande och förryckande på det produktiva arbetet. Det missförhållande, som låge i de nuvarande helgdagarnas ur rekreationssynpunkt ogynnsamma fördelning på årstiderna, skulle enligt förbundets mening ytterligare skärpas genom förslaget, vilket förlade tre av de nya fridagarna till den helgdagsrikare delen av året. — Jämväl *Sveriges köpmannaförbund* har ställt sig avvisande och sålunda förklarat sig icke kunna tillstyrka lagändringarna med mindre utredning vidtoges angående behovet av nya bestämmelser för handeln å sön- och helgdagar. Förbundet har ansett det kunna befaras att, sedan exempelvis julafton och midsommarafton erhållit karaktär av bankfridagar, från personalhåll skulle framföras anspråk på att all handel då borde ligga nere. En sådan anordning skulle emellertid, med hänsyn till att omsättningen inom vissa affärsgrenar vore särskilt livlig å dessa dagar, innebära ett svårt slag för detaljhandeln. Följden kunde lätt bliva den, att försäljningen då överginge till kiosker och utanför köpmannaorganisationerna stående smärre affärer. Redan nu påginge en livlig försäljning av allehanda varor å sön- och helgdagar, då detaljaffärerna måste hållas stängda. Det kunde under sådana förhållanden icke ligga i detaljhandelns intresse, att antalet helgdagar ökades utan att rätten till handel å dessa dagar bleve begränsad.

Av *handelskamrarna* ha åtta (Stockholms, Gotlands, Skånes, Västergötlands

och norra Hallands samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskamrar, handelskamrarna i Karlstad, för Örebro och Västmanlands län samt i Gävle) uttalat sig till förmån för lagstiftning i förslagets riktning eller förklarat sig icke vilja motsätta sig en sådan. Såsom skäl härför har huvudsakligen åberopats, att åtminstone vissa av de angivna dagarna redan genom sedvänja fått karaktär av mer eller mindre arbetsfria dagar, samt att några olägenheter för näringslivet eller allmänheten icke syntes vara att befara till följd av de ifrågasatta bestämmelserna. En handelskammare har härutinnan yttrat, att den nyssnämnda, ännu vacklande och långt ifrån allmänna sedvänjan otvivelaktigt komme att få en kraftig impuls till ytterligare utbredning och fastare utformning genom att på föreslaget sätt så att säga legaliseras, men att, då sådan tendens redan förefunnes och ådagalagt växande styrka samt icke visat sig medföra nämnvärda olägenheter, intet syntes vara att erinra mot ett möjliggörande av fortsatt utveckling på denna väg. — Östergötlands och Södermanlands läns handelskammare har väl funnit förslagets syfte förtjänt att omfattas med välvilja men samtidigt uttalat att, då handelskammaren likväl hyste betänkligheter mot förslagets upphöjande till lag, detta närmast berodde därpå att de ifrågavarande dagarnas förvandling till bankfridagar enligt handelskammarens mening ej skulle innebära någon lösning av det föreliggande problemet. Handelskammaren har emellertid icke helt motsatt sig förslagets genomförande. — Tre handelskamrar (Smålands och Blekinge samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskamrar ävensom handelskammaren i Göteborg) ha däremot avstyrkt lagstiftningen. Särskilt har framhållits, att något behov av nya arbetsfria dagar icke syntes föreligga, då det nuvarande antalet helgdagar vore tillräckligt, att den till industriens förfogande stående arbetstiden redan förut, bland annat till följd av bestämmelsen om arbetarsemester, vore mindre i Sverige än i flertalet andra länder, samt att den ökning av de arbetsfria dagarnas antal, vartill förslaget syftade, skulle bliva skadlig ur nationalekonomisk synpunkt. Anmärkts har vidare, att ett partiellt genomförande av ledighet genom frivilliga överenskommelser skulle inverka menligt för de grupper inom näringslivet, där överenskommelse icke kunde träffas. I ett av utlåtandena har behovet av bestämmelser om detaljhandelns ordnande under bankfridagarna understrukits. Förekomsten av någon mera utbredd sedvänja, vilken skulle göra lagstiftningen berättigad, har ock bestritts. Såsom en lämplig lösning av frågan har från en handelskammares sida förordats, att vissa av de nuvarande helgdagarna förlades till en för deras utnyttjande i rekreationssyfte lämpligare årstid samt därvid möjligen finge karaktär av bankfridagar; dessförutan syntes införandet av sådana fridagar icke önskvärt.

Kommerskollegium, som tagit del av handelskamrarnas och industriförbundets utlåtanden, har avstyrkt förslaget. Kollegium har därvid givit sin anslutning till den från flera håll inom näringslivet hävdade uppfattningen, att skäl för införande av nya allmänna arbetsfria dagar knappast förelåge och att en sådan utvidgning av antalet fridagar måste väcka gensagor med hänsyn till den nationalekonomiska förlust som ledigheten föranledde. Kollegium har

vidare ansett, att redan genom den ledighet som för närvarande till följd av lagstiftning eller sedvänja bereddes det svenska folket behovet av vila och rekreation vore tillräckligt tillgodosett, och i detta hänseende erinrat om föreskrifterna angående arbetarsemester samt att enligt gällande kollektivavtal inom ett flertal industrier påsk-, pingst-, midsommar- och julaftnarna vore arbetslediga dagar. En utsträckning av ledigheten till övrig näringsverksamhet, särskilt handeln, mötte enligt kollegii mening ur såväl näringsidkarnas som allmänhetens synpunkter vida större betänkligheter än vad fallet vore i fråga om industrien, där ej sällan arbetets återupptagande exempelvis på en lördag som infölle mellan två helgdagar kunde vara direkt oekonomiskt, medan för handelns vidkommande tillskapandet av längre obligatoriska stängningsperioder, såsom vid jul och påsk, medförde betydande olägenheter och förluster.

Överståthållarämbetet och *länsstyrelserna*, med undantag av de i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs och Västmanlands län, ha lämnat förslaget i princip utan erinran, därvid åberopats väsentligen samma skäl som anförts av vissa handelskamrar. Uttalats har ock, att det åsyftade införandet av några arbetsfria dagar icke syntes kunna medföra nämnvärt hinder för arbetet inom länsstyrelserna. I vissa av utlåtandena har å andra sidan anmärkts, att de ifrågasatta lagändringarna i och för sig knappast syntes kunna utöva någon inverkan på arbetstiden inom statens verk och inrättningar. Länsstyrelsen i Hallands län har erinrat om den minskning i arbetsförtjänst, som införandet av nya arbetsfria dagar komme att medföra för personal med avlöning för dag eller timme, samt ansett det icke vara uteslutet att i särskilda fall reformen skulle föranleda utgifter för anställande av ökad arbetskraft. Med hänsyn till dessa förhållanden, vilka syntes äga tillämpning ej blott beträffande statstjänst utan i väsentliga delar även å enskild tjänst och näringslivet i allmänhet, förelåge enligt länsstyrelsens mening verklig anledning att i samband med den nu föreslagna reformen taga under övervägande en indragning av någon eller några av de nuvarande helgdagarna. — Fyra länsstyrelser ha, såsom redan antytts, ställt sig avvisande till den ifrågasatta lagstiftningen. De ha därvid framfört betänkligheter av huvudsakligen enahanda innehåll som kommerskollegium och en del handelskamrar. Länsstyrelsen i Södermanlands län har därjämte uttalat, att en stängning av riksbankskontoren å dagar, då länsstyrelsernas olika avdelningar måste hållas öppna för in- och utbetalningar, vore ägnad att bereda länsstyrelserna allvarliga olägenheter samt att, även om de nya bestämmelserna åsyftade att möjliggöra extra fridagar endast för privatbankerna, olägenheter likväl skulle uppkomma såväl för länsstyrelserna som i ännu högre grad för allmänheten på grund av svårigheten för de förra att fullgöra dem författningsenligt åliggande skyldighet att insätta inbetalda penningmedel i räntegivande bank samt att hålla medlen vederbörande rättsägare tillhanda vid anmälan.

Hovrätterna slutligen ha lämnat förslaget utan anmärkning ur principiell synpunkt. Göta hovrätt har ansett det önskvärt, att ett vidmakthållande och en utsträckt tillämpning av den vid banker, affärsföretag och industrier uppkomna sedvänjan att i viss utsträckning inställa verksamheten å vissa dagar

underlättades genom lagstiftningsåtgärder, samt tillika uttalat att den förkortning eller förlängning av vissa tidsfrister som föresloges icke syntes medföra någon olägenhet för myndigheter eller allmänheten. Hovrätten har därjämte framhållit att lagstiftningens syfte skulle befrämjas, därest underdomstolarna icke sammanträdde å bankfridagarna samt ej heller inskrivningsärenden då kunde vinna handläggning.

Med avseende å *valet av fridagar* innehålla de avgivna utlåtandena i korthet följande.

Samtliga de myndigheter och organisationer, som ej ställt sig avvisande till lagstiftningen i dess helhet, ha lämnat utan erinran förslaget att göra *midsommarafton* till bankfridag. Detsamma gäller, på ett par undantag när, jämväl i fråga om *påskafton*. Stockholms handelskammare har, med hänsyn till de olägenheter ett sammanhängande avbrott i detaljhandeln å fyra dagar syntes medföra för den köpande allmänheten, förklarat sig endast med tvekan kunna tillstyrka sistnämnda dags inbegripande under de föreslagna åtgärderna. Östergötlands och Södermanlands handelskammare har funnit påskafton olämplig för det avsedda syftet, då denna dag infölle under en ur rekreationssynpunkt mindre gynnsam årstid, vilken redan nu finge anses vara tillräckligt försedd med fridagar, samt därjämte ägde stor betydelse som affärsdag.

Beträffande *julafton* innehålla utlåtandena i allmänhet ej heller några särskilda erinringar mot förslaget. Ett mindretal representanter för näringslivet ha dock ställt sig avvisande på denna punkt. Svenska bankföreningen har sålunda förklarat sig antaga, att varken allmänheten eller handelsidkarna skulle vilja tänka sig julafton med dess utomordentligt livliga butikshandel förvandlad till civil helgdag med stängda affärer. Stockholms handelskammare, som betecknat butikshandeln på ifrågavarande dags förmiddag såsom i viss mån utgörande ett led i det traditionella julfirandet, har uppgivit det vara genom erfarenheten ådagalagt, att julaftons infallande på en söndag avsevärt minskade varuomsättningen, samt framhållit att genom den föreslagna anordningen skulle skapas ytterligare en ledighetsdag vid en årstid som redan ansåges alltför rikligt begåvad med helgdagar. Liknande synpunkter ha framförts av Östergötlands och Södermanlands handelskammare samt av Skånes handelskammare, vilken ock anmärkt, att då det från bankernas kunder i allmänhet syntes föreligga ett bestämt krav att bankerna hölle sina expeditioner öppna i vanlig omfattning på julafton, anledning saknades att i växel- och checkrättsligt hänseende likställa denna dag med helgdag.

Förslaget att förlägga en bankfridag till *andra lördagen i november* har ganska allmänt mött gensagor, särskilt från näringslivets representanter. Fullmäktige i riksbanken, en handelskammare, fjorton länsstyrelser samt Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge ha dock lämnat förslaget jämväl i denna del utan erinran. Såsom skäl mot den ifrågasatta anordningen har framför allt anförts, att den saknade stöd av sedvänja samt att den föreslagna dagen infölle vid en för friluftsliv olämplig årstid. Kommerskollegium, som

avstyrkt lagstiftningen i dess helhet, har funnit särskilt betänkligt att inrätta ett slags borgerlig helgdag på hösten, för vilken anordning traditionsmässig förutsättning — frånsett det i Skåne gängse firandet av 'Mårtens gås' den 10 november — ej förelåge. I varje fall borde detta enligt kollegii mening ej ifrågakomma under annan förutsättning än att någon av de talrika mindre viktiga helgdagarna under våren indroges. Göta hovrätt har uttalat att, därest behov förelåge att införa en ny fridag under årets senare hälft, detta syntes i första hand böra ske genom åtgärder i annan ordning, därvid för övrigt en ur årstidens synpunkt lämpligare dag vore att föredraga. Jämväl enligt flera andra utlåtanden har behovet av ökad möjlighet till rekreation under höstmånaderna ansetts bliva bättre tillgodosett genom den ifrågasatta fridagens förläggande till en tidigare tidpunkt, i vilket hänseende föreslagits olika dagar under september eller oktober. Från några håll slutligen har, i stället för en dag under hösten, såsom bankfridag förordats den 1 maj.

Här må erinras om vissa bestämmelser angående helgdagar och andra legala fridagar i några f r ä m m a n d e l ä n d e r.

I *Danmark* finnas 9 helgdagar, vilka ej med nödvändighet eller aldrig infalla å söndag. I danska växellagen den 23 mars 1932 § 72 första och andra styckena stadgas, att om en växel förfaller på en lagbestämd helgdag, betalning må krävas först följande söckendag. Likaledes kunna alla andra handlingar rörande växeln, såsom uppvisande till accept och upptagande av protest, företagas endast på söckendag. Skall en sådan handling företagas inom en frist vars sista dag är en lagbestämd helgdag, utsträckes fristen till nästkommande söckendag. Mellanliggande helgdagar medtagas vid fristens beräkning. I tredje stycket av paragrafen stadgas därjämte, att 'Grundlovsdagen' — den 5 juni — är att likställa med de lagbestämda helgdagarna såvitt angår växelrättsliga handlingars företagande. 55 § i danska checklagen den 23 mars 1932 innehåller motsvarande bestämmelser med avseende å check. 'Grundlovsdagen' är enligt en lag den 7 augusti 1922 även i vissa andra hänseenden likställd med helgdag.

I *Norge* uppgår antalet helgdagar, vilka ej med nödvändighet eller aldrig infalla å söndag, likaledes till 9. Norska växellagen den 27 maj 1932 innehåller i § 72 första och andra styckena samma bestämmelser som motsvarande lagrum i den danska växellagen. Den norska lagen stadgar vidare i tredje stycket av samma paragraf, att som helgdag anses 'i denne forbindelse' också den 17 maj. 55 § i norska checklagen den 27 maj 1932 innehåller motsvarande stadganden beträffande check.

Finland har samma helgdagar som Sverige. Finska växellagen den 14 juli 1932, som i § 72 första och andra styckena innehåller bestämmelser av enahanda innebörd som motsvarande lagrum i de danska och norska växellagarna, stadgar i tredje stycket av samma paragraf, att vad i paragrafen sägs om allmän helgdag skall tillämpas jämväl beträffande 'självständighetsdagen', den 6 december. 55 § i finska checklagen den 14 juli 1932 innehåller motsvarande stadganden beträffande check.

I *England* finnas med undantag av långfredagen och juldagen inga andra helgdagar än sådana som sammanfalla med söndagar. Annandag påsk, annandag pingst, första måndagen i augusti och annandag jul utgör s. k. bank holidays; infaller annandag jul på en söndag, är den därpå följande måndagen bank holiday. Beträffande innebörden av detta begrepp gäller bland annat, att åtgärder med avseende å växlar som eljest skulle ha vidtagits å en bank holiday få med laga verkan företagas nästföljande söckendag, samt att ingen kan tvingas att på en bank holiday verkställa någon betalning eller eljest företaga någon handling, som han icke kunnat tvingas att vidtaga långfredagen eller juldagen. Bank holidays betraktas såsom allmänna ledighetsdagar inom vissa verk och inrättningar samt ha i viss utsträckning gjorts till obligatoriska fridagar inom industrien. — Bank holidays finnas även i Skottland och Irland.

I *Tyskland* har den 27 februari 1934 utfärdats en lag om helgdagar, enligt vilken den 1 maj är tyska folkets nationella högtidsdag med helgdags karaktär. Förutom denna högtidsdag och söndagarna skola enligt samma lag finnas 9 helgdagar. Före lagens utfärdande funnos i Tyskland vissa s. k. Bankfeiertage.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har frågan om lagstiftningsåtgärder för införande av vissa arbetsfria dagar i syfte att bereda arbetsanställda ökade möjligheter till vila och rekreation sedan åtskilliga år stått på dagordningen. Enligt de förslag, vilka före år 1934 voro föremål för statsmakternas behandling, skulle fridagarna få karaktär av allmänna helgdagar — kyrkliga eller borgerliga — och sålunda bliva obligatoriska. Mot dessa förslag yppades betänkligheter ur ekonomisk synpunkt, och det framhölls att en lagstiftning på området icke borde föregå sedvänjan. Det vid fjolårets riksdag motionsvis väckta förslaget att hos oss införa motsvarighet till de i vissa främmande länder förekommande bankfridagarna avsåg däremot närmast blott att möjliggöra ett inställande av bankernas verksamhet å vissa dagar, då affärsverksamheten redan nu sedvanemässigt i avsevärd omfattning låge nere. Andra lagutskottet anslöt sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande till denna tanke under framhållande att, efter överkommelse mellan företagare i samma bransch eller i annan ordning, ledighet numera beretts ett flertal grupper av anställda å vissa söckendagar i anslutning till helgdagar, samt att möjligheten till en fortsatt utveckling i sådan riktning på den privata överenskommelsens väg skulle i ej oväsentlig mån ökas, därest de hinder härför, som vissa lagstadganden angående bestämd tid för företagande av rättshandlingar inom affärslivet utgjorde, kunde undanröjas.

De bestämmelser, som i detta sammanhang närmast åsyftats, äro föreskrifterna i växel- och checklagarna om vidtagande å viss dag eller inom viss tid av växel- och checkrättsliga åtgärder. De modifikationer som härutinnan finnas stadgade äga avseende endast å helgdagar. Sålunda gäller enligt 72 § växellagen, att om växels förfallodag inträffar å söndag eller annan allmän helgdag, betalning för växeln ej må krävas förrän nästa söckendag; alla andra

åtgärder med avseende å växel, såsom uppvisande till godkännande och upptagande av protest, må likaledes vidtagas allenast å söckendag. Skall åtgärd som nyss sagts vara vidtagen inom viss tid vars sista dag är allmän helgdag, utsträckes tiden för åtgärdens vidtagande att omfatta jämväl påföljande söckendag. Vid tids beräknande skola mellanliggande helgdagar medräknas. 55 § checklagen innehåller motsvarande bestämmelser beträffande check. Enär uppskov alltså ej kan äga rum i fall då frist enligt växellagen eller checklagen utgår å annan dag än helgdag, är det tydligen icke möjligt för bankerna att helt hålla sina kontor stängda å sådan dag. Därest på sätt riksdagen ifrågasatt vissa söckendagar skola kunna göras till bankfridagar, erfordras därför att dessa dagar i växel- och checkrättsligt avseende likställas med allmän helgdag. I enlighet härmed hade ock de remitterade utkasten till ändringar i nyssnämnda båda lagrum avfattats.

Mot en lagstiftning av nu angiven innebörd — vilken allenast åsyftar att underlätta vidmakthållandet och utsträckt tillämpning på frivillighetens väg av en redan ganska allmänt utbredd sedvänja — torde befogade invändningar icke kunna göras. Härvid måste naturligen förutsättas att de ifrågasatta åtgärderna icke i och för sig äro ägnade att vålla olägenheter eller eljest få anses otjänliga för det avsedda ändamålet. De erinringar, som i vissa yttranden riktats mot de remitterade lagutkasten, synas i allmänhet knappast heller vara av principiell natur utan fastmera grunda sig därå att, åtminstone inom vissa grenar av näringslivet, någon sedvänja av angiven art icke skulle föreligga beträffande de föreslagna dagarna samt ej heller vore önskvärd. I några fall, särskilt från näringsidkarhåll, har man velat göra gällande att den ökning av antalet arbetsfria dagar, vartill förslaget ytterst syftade, vore ägnad att föranleda nationalekonomisk förlust. Till denna uppfattning har kommerskollegium anslutit sig. Kollegium har ock framhållit, att folkets behov av vila och rekreation för närvarande syntes väl tillgodosett, samt därvid erinrat dels om bestämmelserna angående arbetarsemester, dels ock därom att enligt gällande kollektivavtal inom ett flertal industrier redan nu påsk-, pingst-, midsommar- och julaftnarna vore arbetsfria dagar. En utsträckning av ledigheten till övrig näringsverksamhet måste enligt kollegii mening väcka gensagor; särskilt för handelns vidkommande medförde tillskapandet av längre obligatoriska stängningsperioder betydande olägenheter och förluster. Vad sålunda anförts beträffande industrien torde dock näppeligen vara ägnat att för dess del föranleda betänkligheter mot ett förverkligande av den ifrågasatta lagstiftningens syfte. Fastmera synes ett allmänt införande av arbetsledighet å nämnda helgdagsaftnar väl ansluta sig till de rådande förhållandena inom denna näringsgren. Därest eljest på ett visst område av affärslivet, exempelvis inom detaljhandeln, ett motsvarande inställande av verksamheten skulle medföra avsevärda nackdelar i ett eller annat hänseende — något som dock knappast kan anses vara på övertygande sätt ådagalagt genom vad i ärendet förekommit — och på grund därav röna allmänt motstånd från näringsutövarnas sida, lära de nu ifrågasatta bestämmelserna svårligen kunna tänkas komma att utöva något avgörande inflytande på utvecklingen härutinnan.

Andra lagutskottet har i sitt utlåtande anfört, att de söckendagar som i första hand borde ifrågakomma såsom bankfridagar vore påskafton, vilken infölle mellan två helgdagar, samt midsommarafton och julafton. Dessa dagar ha jämväl upptagits i de remitterade lagutkasten. Beträffande påsk- och midsommaraftnarna anknyter förslaget nära till rådande praxis vid bankerna, vilka då pläga hålla öppet endast någon kortare stund för inlösen av växlar och dylikt. För bankernas egen del torde fördenskull i regel icke förorsakas några störningar i arbetets gång, om de helt stänga sina kontor under de sistnämnda båda dagarna. Något betydande allmänhetens intresse synes icke heller påkalla att bankerna då hålla öppet i den omfattning som för närvarande sker. Fastmera lärer det få anses innebära en ej ringa fördel för allmänheten, att med de ekonomiska angelägenheter varom i detta sammanhang är fråga kan anstå till nästa normala arbetsdag. Från bankmannahåll har emellertid framhållits, att bankerna icke ansett sig böra inskränka öppethållandet av sina kontor vid de tillfällen då påskafton infallit vid kvartalsskifte, och den uppfattningen har kommit till uttryck, att bankerna i dylikt fall icke lämpligen kunna underlåta att tillhandagå allmänheten med sin förmedlande verksamhet. Med anledning härav må allenast erinras, hurusom den omständigheten att växel- och checkrättsliga åtgärder icke behöva vidtagas å en viss dag tydligen icke utgör något hinder för bankerna att då hålla sina kontor öppna, därest sådant på grund av särskilda förhållanden skulle befinnas erforderligt. Någon anledning att i nu nämnda delar frångå det remitterade förslaget torde alltså ej föreligga. Jämväl i fråga om julafton synes förslaget böra godtagas. Visserligen kan beträffande denna dag icke åberopas någon sedvänja att hålla bankkontoren tillgängliga för allmänheten i mindre omfattning än eljest. Med hänsyn till den livliga detaljhandel som plägar försiggå under julafton, då denna ej infaller å söndag, och vari några restriktioner åtminstone för närvarande icke torde böra ifrågakomma, kunde det ock tänkas föranleda vissa olägenheter, därest bankerna hölle stängt den dagen. Även om det därför måhända knappast kan förväntas att de nya bestämmelserna skola, vad julafton angår, komma att sträcka sina verkningar utom växel- och checkrättens område, torde likväl deras genomförande härutinnan vara tillräckligt motiverat. Det synes sålunda rimligt att de lättnader på sagda område, som beredas beträffande påsk- och midsommaraftnarna, jämväl komma att omfatta julafton med dess särskilda karaktär av högtidsdag. Erinras må ock, att inom ett stort antal verksamhetsområden så gott som allt arbete inställes å julafton; om än på sätt nyss antytts vissa olägenheter kunna befaras följa av att bankkontoren då hållas stängda, synes detta icke böra hindra att en möjlighet beredes bankerna att låta sina personal få en längre sammanhängande ledighet vid julhelgen.

Såsom inledningsvis nämnts har riksdagen — med viss tvekan — ifrågasatt att även någon helgfri dag i anslutning till söndag under senare hälften av året borde ifrågakomma i detta sammanhang. Enligt de remitterade lagutkasten föreslogs i sådant hänseende andra lördagen i november. Förslaget härom har

i ett flertal yttranden gjorts till föremål för kritik, därvid särskilt framhållits att införandet av en dylik fridag saknade stöd av sedvänja samt att dagen infölle vid en ur rekreationssynpunkt olämplig årstid. Vad sålunda anförts torde böra vinna beaktande. Då emellertid ej heller någon av de dagar som i olika yttranden förordats i den förstnämndas ställe synes fylla angivna krav, har jag ansett mig böra föreslå att den nya lagstiftningen tills vidare inskränkes till att omfatta allenast de tre omförmälda helgdagsaftnarna.

Det hittills sagda har huvudsakligen ägt avseende å de särskilt för bankernas verksamhet betydelsefulla bestämmelserna i 72 § växellagen och 55 § checklagen. Vid en ändring av dessa lagrum i åsyftad riktning torde emellertid även böra uppmärksammas stadgandena i lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid. Enligt 2 § sistnämnda lag må, om tid då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas infaller på söndag eller annan allmän helgdag, åtgärden företagas å nästa söckendag. Såsom i den remitterade promemorian anförts lärer, ifall de förut angivna dagarna skola likställas med helgdagar vid tillämpningen av växel- och checklagarna, en motsvarande bestämmelse lämpligen böra införas i 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid. Därest så sker, synes dock viss tvekan kunna tänkas uppkomma om lagens tillämpning då den ifrågavarande åtgärden författningsenligt skall företagas sist å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag, såsom i fall som avses i 14 § lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt m. m. samt i 4 § inteckningsförordningen. Då det åtminstone för närvarande icke torde böra ifrågakomma att införa bestämmelser till förhindrande att — såsom i undantagsfall kan ske — underrätt sammanträder eller inskrivningsdag hålles å bankfridag, torde det nu ifrågasatta nya stadgandet böra fullständigas med en uttrycklig förklaring att detsamma icke skall gälla i de sist omförmälda fallen.

Det bör anmärkas, att lagen om beräkning av lagstadgad tid är tillämplig beträffande alla tider för vidtagande av viss åtgärd, som finnas utsatta i lag eller särskild författning. Den ifrågasatta ändringen däri komme fördenskull att i viss mån överskrida ramen för den av 1934 års riksdag begärda utredningen, vilken endast avsåg ändring i gällande lagstiftning rörande bestämd tid för utförande av vissa rättshandlingar inom affärslivet. Att i lagen göra skillnad mellan rättshandlingar inom och utom affärslivet synes dock uteslutet. — Å andra sidan bör framhållas, att lagen icke avser tider som bestämts genom avtal eller viljeförklaringar. Enligt vad föredragande departementschefen anförde i den proposition (nr 216) till 1930 års riksdag, varigenom förslag till nämnda lag framlades, ansågos stadganden härom falla utom dennas ram. Ej heller i övrigt finnes i svensk rätt någon allmän bestämmelse som reglerar de fall då en rättshandling enligt avtal eller viljeförklaring skall vidtagas å allmän helgdag. Med hänsyn härtill lärer ej heller böra ifrågakomma att i förevarande sammanhang meddela en allmän regel för de fall då en rättshandling enligt avtal eller viljeförklaring skall äga rum å någon av de förut nämnda söckendagarna.

Därest lagstiftningen i ämnet inskränkes till de sålunda angivna åtgärderna, torde densamma ej motivera indragning av någon av de nuvarande allmänna helgdagarna.

Med anledning av ett av länsstyrelsen i Uppsala län gjort påpekande må slutligen understrykas, att de nu ifrågasatta bankfridagarna naturligen i alla andra hänseenden än dem, varom uttryckliga bestämmelser enligt vad nu sagts kunna bliva meddelade, bibehålla sin karaktär av söckendagar i rättslig mening.

I enlighet med vad i det föregående anförts hava inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) *lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen;*

2) *lag om tillägg till 55 § checklagen;* samt

3) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid.*»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga[1] till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

---

[1] Denna bilaga, vilken är lika lydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 20 februari 1935.

Närvarande:

justitierådet MOLIN,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 15 februari 1935, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen;*
2) *lag om tillägg till 55 § checklagen;* samt
3) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet Carl Romberg.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för social-, finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 20 februari 1935 avgivna utlåtande över de den 15 februari 1935 till lagrådet remitterade förslagen till *lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen, lag om tillägg till 55 § checklagen* samt *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid;* därvid föredraganden hemställer att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.